

The background of the entire page is a photograph of an industrial setting. In the upper right, there's a close-up of a dark, textured metal surface, possibly a mold or part of a machine, with some molten metal visible. In the lower left, there's a large, dark, cylindrical container filled with bright orange and yellow molten metal, which is being poured or stirred. The overall scene is dimly lit, with the primary light source being the intense heat of the molten metal.

no 02
februari
2019

Ni-je spelling - 15
Blue Monday - 19
Weest bereid - 26
Billenkoek - 29

d'Eigenspraok
Werkgroep dialect OVGG

kontakblad d'Eigenspraok

nr 02 februari 2019

Oudheidkundige Vereniging Gemeente Gendringen

d'Eigenspraok - Werkgroep dialect

Contactpersoon Wim Epskamp
epskampwim@gmail.com

Bi-jeenkoms donderdag 21 februari 2019

Aanvang: 13.30 uur

Locatie: 'De Sociëteit', DRU-Cultuurfabriek 4e etage

Agenda

1. Opening en welkom bestuursleden OVGG
2. Mededelingen ingekommen stukken
3. Verslag bi-jeenkoms dinsdag 17 januari 2019
4. Donateurs van ons blaedjen?
5. De joren zesteg, ow ervaringen
6. Vraogenliet Grald 53. (Graag 'n kopie metbrengen van ow eigen ingevulde liest uut de mail van Vloemans-Ouwens, Helma van 24 januari!)
7. Rondvraag, sluting

Wi-j zien mekaar, Wim

Veslag bi-jeenkoms op 17 januari 2019

notulen 162

deur secretaris Wim

Aanwezig zun: Jan van Aoken
Joop Keurentjes
Ben Rouwhorst
Jan Verheijen
Helga Wesselink
Liesbeth Bolk
Wim Epskamp

Afwezig m.k.

Jan Mulder
Ton Hetteema
Thea Broekhuizen
Wiet van Loosen
Carry van Brakel
Mientje Schweckhorst
Doortje van Uum

1. Aopening

Naodat 'n aantal Eigenspraokers uutleg hadden kregen van de secretaris aover 't opstarten van hun 'aaijetjen' en 't vinden van de wifi-verbinding via 'DRU-gasten', aopent Jan de vergadering met 'n plastic hamer umdat e de officiële niet beschadegen wil. Hi-j heit iedereen welkom en begint meteen met 't veurlaezen van enkele parabels. 't Kwam d'r op neer dat d'r 'n wienboer was den 'n ni-je sluting in de vorm van 'n draejdop had uitgevonden en dat niemand d'r ook maor 'n zak van snappen. 't Was bedoeld as 'n staek onder water veur die Eigenspraokers die zelfs op speciaal vezuuk niet hadden gemeld dat ze niet konnen umgaon met de digitale uitvoering van 't ni-je tiedperk van ons clubken.

Nao de aopening wier d'r uitvoereg stilgestaon bi-j 't diamanten huwelek van Jan van Aoken, één van de oldste leden. Wim had 'n krantefoto woor 't echpaar met de burgemeister opstong. Jan von zelf dat hi-j de knapsten was van de drie, maor intussen had e de twee metgebrachte vlaaien stiekem in de kökken gezet, umdat Thea (die ook jeureg was gewes) met eigengebakken cake rondging. Ook was Jan d'r aover an't pochen dat de burgemeister had uitgezoch dat Jan zien huus op de historische plek steet woor ooit 't kasteel van Maria van Nassau gestaon had. Jan van Aoken was 'n dag doorveur ook 84 gewodden en Joop riep van de andere kant van de taofel dat hi-j nog 'n jonge keurl was in vegelieking met Jan, want hi-j wödt in mei 84 joor. Liesbeth vroeg zich af, hoe ze d'r uut zol zien as e de viefenzestig veurbi-j zol zun. Riep d'r een met krullekes: "Door kom i-j vanzelf achter a'j tegen dén tied ow olde kop in de spiegel ziet, want ik zie 'm iedere margen."

2. Mededeling ingekommen stukken

Via 'n mailtjen van Aggie Daniëls van de Ganzeveer was d'r 'n misverstand aover 't plaatsen in 't Ganzepeutjen van 't verhaaltjen 'Positief denken' van Wiet. Nao wat aover-en-weergemail het zich dat opgelos en wödt d'r in't vervolg deur Wim op tied 'n verhaaltjen van ons angeleverd. Jan het kontak gehad met Lex Schaars en Lex het belaoft um ons in april te kommen bezuken en door bu'w alderjebes bli-j met. Door kump nog bi-j dat hi-j ok nog 'n stuksken in ons kontakblad geet schrijven aover 't ontstaon van de Wald-spelling en dat hemmen zelfs de NRC en de Volkskrant nooit veur mekaar gekregen!

3. Verslag bi-jeenkomst van 20 december 2018

Jan zeg dat 't kontakblad ook naor 't bestuur van 't OVGG en naor enkele andere betrokkenen gestuurd is en dat is ook de bedoeling volges Ben. Jammergenog hemmen die niet gereageerd, dus of 't aovergekommen is, wetten wi-j niet. Wi-j zun wel benijd wat de algemene indruk is van den bes wel ingriepende digitale veni-jing. Wiedes bun d'r gin op- of anmerkingen.

4. Ons ni-je kontakblad

Jan had de beamer bi-j zich en hi-j gaf ons allemaal dudeleke uutleg aover hoe 'n interactieve pdf werkt en hoe'j derbi-j kun kommen via 'n online URL.

Betekenis URL:

URL steet veur *Uniform Resource Locator* en is het adres van een bestand op internet. Dit zun webpagina's of afbeeldingen. Ieder bestand op 't internet krig een eigen URL. A'j dizze onderstaonde url anklik dan kom i-j bi-j ons eerste kontakblad:

<https://www.janmac.nl/kontakblad%20d%27Eigenspraak%201p.pdf>

Veur bi-jnao iedereen was 't wel dudelek en veur diegenen die d'r nog steeds niks van snappen, geven de veurzitter en de secretaris bi-j ons volgende treffen nog 'n kleine bi-jscholing. Kan ook an huus, maor dan mot der wel thee met lekkere kuukskes kloorstaon.

5. Opbrengs boeken

Wi-j können met trots zeggen dat 't resultaat van de twee uitgegeven boeken 'Dich bi-j de kökkendeur' en 'Wat duch ow?' een groot succes was. Alle Eigenspraakers waren 't d'r aover eens dat dat met name te danken was an 't in eigen beheer maken en laoten drukken. Ook was de conclusie dat d'r 'n win-winsituatie was, nl. onze streektaal hemmen wi-j op 'n mooie wieze onder de aandacht gebrach en de opbrengs was veur een héél goed doel. Jan sprak namens alle Eigenspraakers dat wi-j dankbaor zun dat 't bestuur van de OVGG op 'n positieve wieze met ons metgedach het.

Wi-j gaon as schrievers van d'Eigenspraak weer actief an't maken van vahaaltjes en gedichten. Joop merkt op da'j ow fantasie rusteg kunt laoten gaon en dat 't niet allemaol op woorheid hoeft te berusten. Ook is 't wel mooi um niet alleen van vrogger te schrijven, maor ook aover de tegewoordige tied. In ons archief he'w nog heel völ vahaaltjes en wi-j hemmen in 't ni-je digitale archief vanaf december veureg jaar ook al weer flink wat grei kloorstaon, zie pagina 6 of dizze link:

<https://www.janmac.nl/deigenspraak/Vehalen/Archief.html>

6. Grote veranderingen in de maatschappi-j van 1960-'70

Veur dit agendapunt ha'w gin tied genug, dus kump dat volgende maond an de beurt.

7. Wald-dictee

Jan en Wim hadden 'n dictee in mekaar geflans dat ook betrekking had op de veranderingen in de maatschappi-j, maor dan meer van de joren 1950-'60. Allemaol kregen ze nao 't schrijven doorvan 'n blaedje met de correcte spelling met, um 't thus nao te kunnen kieken.

8. Rondvraag, sluting

D'r wier nog wat naogemummeld, maor niemand had richtege wat veur de rondvraag. Jan danken iedereen veur de plezierege bi-jeenkoms en zag ons graag weer op ons volgende treffen.

Archief van de ingezonden vhaaltjes

Alle vhaaltjes staon in het digitale archief. Klik doorveur maor **op 't plaatje hieronder**:

Vehalenarchief d'Eigenspraak vanaf december 2018

Oudheidkundige vereniging Gemeente Gendringen
d'Eigenspraak - Werkgroep dialect
Contactpersoon Wim Epskamp
epskampwim@gmail.com

Vraagenliet Grald 53

ERFGOEDCENTRUM ACHTERHOEK EN LIEMERS TEL.: 0314 787078
GRAMMATICA VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN GRALD
VRAGENLIJST 53 (januari 2019) PLAATS:

In deze vragenlijst willen we, in het kader van het grammaticaonderzoek GRALD, nagaan welke bijwoorden onze streektaal rijk is. We willen u vragen steeds de hele zin te vertalen.

53.01 Hoe zegt u: Voorlopig blijft alles zoals het is.

A'j allemaol ow eigen ingevulde vraagenlies metnem, kunnen wi-j der gauw deurhen zonder dat 't tevöl tied geet kosten.

Streektaaldictee

Donderdag 21 maart 2019, vanaf 19.15 uur bu'j welkom, anvang is um 19.45 uur

Plaats: Hotel/café/restaurant De Gouden Karper, Dörpstraot 9, Hummelo

Deelname: € 5,- (incl. een pötje koffie/thee)

Parkeren kan ook achter de Spar (Dorpsstraat 20) en bi-j FF naor Steef (Dorpsstraat 1)

Opgeven veur 18 maart bi-j 't Erfgoedcentrum **0314-787078**

Teks dictee

17 januari 2019

Schrief op in het Achterhoeks volges de WALD-spelling:

1. Deurdat der gas wed ondek in Slochteren, wedden langzaam alle huzen an 't gas angeslaoten. Alle butaan-apparaten mossen umgebouwd wodden op eerdgas. In de kökkens gingen de vrolluj heel anders kaoken. De kaolenboer mos stoppen met bezörge en op zuuk naor andere bestaonsmeuglekheden.
2. De melkboer, de gruunteboer en de bakker vedwienen langzaam as huus an huusleverancier met de koms van de supermark.
3. Deur de tillevisie wödt het samen gezelschapsspöllen steeds minder. Ok de kleermaker hadden ze niet meer neudeg deur de opkoms van het confectie atelier. Kapotte kousen en sök wieren ok zowat niet meer eiges gemaak.
4. Huusslachten was ok helemaol uut de tied, want der kwammen aoveral slachhuzen. Vrogger zag i-j rond het end van 't joor bi-j heel völ huzen 'n varken an de leer hangen en wed eiges bloedwos, vesse wos en balkebri-j gemaak.
5. A'j een kat had, dan mos die heur eigen aeten bi-jmeka scharrelen deur op moezen te jagen. De hond at dan meestal met de pot met. Der kwam speciaal diervoer op de mark en de veeats behandelen ok kleine huusdieren. Wat wi'j, door ko'j moeilik eiges met an't klungelen gaon.
6. Ik denk dat de meesten bli-j bun dat het now allemaol anders geet. Eiges zol ik niet meer trug willen. Wat duch ow?

Spellingstip:

Den braojerd knaejen 'm der mooi tussenuut.

Maejen, raojen, ri-jen, snäöjen, **maor**: klaaien, knooierd en kuieren...

Hoe zit dat now met 't gebruik van de 'i' of de 'j'? Disse vraog stelde ik veur twee joor trug an de 'boswachter' van 't Wald, Anton Driessen. Niet veur niks was hi-j afgelopen joor weer 's de winnaar van 't spellingsdictee in Hummelo.

Anton's antwoord: Geen j achter aai, ooi, oei, ei en ui. Wel dus achter al die andere tweeklanken (die het ABN niet kent): -aojen, -aejen, -i-jen, -öjen, -äöjen

Utzondering: 'Verheijen', maor da's altied al 'n ampat geval gewes.

**‘Wil i-j mien effen knoerthad kniepen?’ zeg de masochist* tegen de sadist.
 ‘Doe’k lekker niet’, antwoordt de sadist.
 (Mo’j effen aover naodenken)**

Op zeuventien januari zat ‘n stel van die masochisten vri-jwilleg bi-jmeka um zich te laoten treiteren deur de veurzitter van dat clubje den met de secretaris samen ‘n stel zinnnetjes had gemaak. Gewoon ‘pien li-jen’ met ‘n lange i-j umda’j dat eiges nog leuk vin ook. Andere, ik zol zeggen ‘normale’, mensen gaon in hun vri-je tied vissen, holtsni-jen, taat bakken of desnoods voetballen, maor um ow vri-jwilleg te laoten plaogen met pen en papier tötda’j der pien van in de hesses krieg, da’s toch niet normaal!

Zo zol ‘n butenstaonder kunnen reageren as e ach volwassen vrolluj en mansluj bi-jmeka zut zitten die zich koppien laoten bezörgen deur ‘n slavendriever den op zien dooie gemak kats mesjokkene zinnnetjes in ‘t plat zit veur te laezen en doorbi-j kik asof dat de gewoonste zaak van de wereld is. Ik doe al ‘n beheurleken hot met an ‘t laeven, maor zoiets...

Welkom in de wereld van de Wald-liefhebberi-j. Wi-j van d’Eigenspraak vinnen dat normaal. Wi-j hemmen der adegheid in um op ‘n laeftied dat anderen gemudelek ‘n köpke thee of ‘n kumken koffie zitten te drinken met in de ene hand ‘n kuuksken en met in de andere de afstandsbediening, ons gewoon te laoten commanderen wa’j op mot schrijven. En door mag i-j dan ok nog gin fouten in maken, want dan krie’j toch ‘n genäöl! Bun der eiges stil van.

Wil niet de indruk wekken da’k der iets op tegen heb, maor volgende maand zitten ze der weer...

Commentaar van Joop: ‘met de inhold bun’k ‘t niet helemaal eens. Ik zit één keer in de maand toch liever ‘n paar uurkes door in zo’n masochistisch gezelschap as da’k taat mot bakken en um te vissen is ‘t now völs te kold.

*Iemand die genoegens beleeft aan het ondergaan van pijn en vernedering

Blief optimist

A'j as mensken wat older wodt
dan is 't 'n gegeven,
I-j staot stille bi-j wat ens was,
I-j denkt nao aover ow laeven.
De weerde van 't laeven,
is meer dan allene vedreet.
't Zun de kleine dingen,
dee'j eigelek nooit zo zeet.
I-j wet, de lente is veurgoed veurbi-j
en ok de stralende zomer.
I-j bunt now in de harfs beland,
own gank wodt al wat slomer.
Maor stao door neet te lange bi-j stille,
nem 't laeven maor zoas 't kump.
't Laeven is net as eb en vloed,
't is 'n gaon en staon.
Kiek naor wa'j nog wal kunt, da's nog heel wat,
maor neet naor wa-j neet meer kunt, dat bu'j gauw zat.
Mien advies: laef optimistisch en geniet,
van wat ow nog wodt gegeven.
I-j kunt dan iederen dag an heel veule,
nog heel wat vreugde belaeven.
Weineg nemmen en veule geven,
altied hattelek en warm.
As iederene zo was,
dan was de wereld neet zo arm.

deur Joop

Zolang mensen op 'n kluutjen bi-jmeka zun gaon wonen en dan ok nog in 'n huus woor 'n deur in zit, zolang al kommen der ok colporteurs, venters, marskramers of gewoon ordinaire schooiers langs. Allemaol met hun eigen vemaal. Ze kommen allemaol ongevraagd an ow deur um iets te vekopen, of – en ik wet niet of dat erger is – um 'n aalmoes.

Ik wet nog dat der in mien jeugd regelmaotig 'n man en 'n vrouw langskwammen met een of ander soort prullaria in de aanbieding. Wi-j numen ze altied Puk en Muk. Mien moeder koch nooit an de deur, dus ok niet van Puk en Muk. Ze lieten zich echter nooit zomaor wegsturen, uutendelek kwam dan de aap uut de mouw: of ze dan ok 'n bodjen aeten konnen kriegen. As der bi-j ons warm aeten aover was, dan was dat veur de katten en de hond. Mao in biezondere gevallen, zoas van Puk en Muk, kon mien moeder 't niet aover eur hart vekriegen de katten veur te trekken en kregen de zwervers 't restant van de middagpot. Dan mos i-j niet te royaal zun want dan ha'j ze elke waek an de deur, en dat was niet de bedoeling. Ok kwammen der dikwijls bessembinders langs met hietbessems. Ze kwammen vaak uut Braomp of Diem, want door grujen dat grei woor ze die bessems van mieken. Door koch mien vader nog wel 's 'n bessem van, want die wazzen ideaal um de dael en 't erf te vaegen. Dat was nog in de tied toen der nog gin Welkoop was.

De meeste van die 'klaplopers'- zoas ze ok wel genuumd weden – zun onderhand uutgestorven en uut 't dorpsbeeld vedwenen. Doorveur in de plaats is der 'n variant van die 'deurlopers' opgestaon: de Jehova's Getugen. Weurum gaon die langs de deur? Zelf numen ze dat 'van huus naor huus gaon'. Of ok wel 'velddiens' verrichten. Ze hemmen nooit materiële zaken in de aanbieding mao 'n immateriële boodschap. Ze kommen namelek de 'leer van Christus' brengen. Veur de goeie vestaonder: dat is dus gin ladder, wel iets anders tasboors, nl. 'De Wachttore', 'n kräntjen met biebelteksten. 't Liefs kommen ze op zondag en dan brengen ze hun vrouw ok nog met en as 't effen kan ok 'n kind van 'n joor of ach. Dat zun zo van die verkooptrucjes woor die luj heel goed in zun. A'j helemaol niet gediend bunt van die bessembinders en hemelpredikers an huus dan kö'j tegeswoordig dat deur middel van 'n sticker op de deur kenboor maken.

Sticker tegen klaplopers

Een ander fenomeen woor wi-j burgers vandaag de dag met te maken hemmen, zun de collectanten veur 't goeie doel. En dat zun der nogal wat, want i-j heb now eenmaol heel völ goeie doelen. Um der 's 'n paar te numen: de hatstichting – de nierstichting – de reuma-stichting – de collecte veur gehandicapten – veur doven en blinden en veur diabetici. Dit is nog maor 'n kleine greep uut de pot van goeie doelen. Dan he'j ok nog 'n antal biezondere collectes zoas bi-j ons in 't darp bi-jveurbeeld de kermiscollecte

en de sinterklaascollecte. Een collecte is nog steeds de meest gewaardeerde manier um te doneren aan een goed doel. Dit kömp veural deur de anonimiteit van een gift, snelheid en de eenvoud. Contant geld blif onmisbaar veur de collecte mao wödt steeds minder gebruik. Sinds 'n paar jaar zun der collectebussen met ingebouwde pinautomaten worbi-j de mensen können pinnen of contactloos könt betalen met hun betaalpas of mobiele telefoon.

Goeie doelen zun veurtdurend op zuuk naor mensen die een collecte willen organiseren of doorveur langs de deur willen gaon. Iedereen mag collecteren. Alleen veur kinderen onder de zestien jaar geldt dat zi-j onder begeleiding van 'n volwassene motten collecteren. Dit kan

aoveriges per gemeente nogal verschillen, mao zestien jaar is de meest veurkommende laeftiedsgrens um zelfstandig te meugen collecteren.

Helaas zien al die goeie doelen steeds meer collectanten gaon dan kommen. Ik heb altied 'n enorme bewondering gehad – en dat heb ik nog - veur al die mensen die, vaak nao 'n lange werkdag, 's aoves, soms bi-j weer en wind de wijk intrekken veur 't goeie doel. Vaak ok veur 'n dichte deur stranden terwijl het veur de hele straot zichbaar is dat de bewoners prinsheerlek onder de lamp zitten te aeten.

I-j wilt niet wetten hoevöl mensen der 's aoves tussen zes en acht uur las hemmen van doofheid. 't Wödt tied um door 'n collecte veur te organiseren zodat der teminste iets an die ziekte gedaon kan wodden. Ik wet zeker dat mien tante – tante Nel zaliger – meteen de bus weer ter hand zol nemmen.

Tante Nel de collectant

Tussen zes en zeuven, met 't aeten
Geet door opens de veurdeurbel
Och jao, ik zol 't hos vegaeten
Mao 't is de waek van tante Nel

Tante Nel is een dochter van mien oma
Mien oma zaliger van moeders kant
Viert 't laeven as 'n vlinder zonder visa
Geet van man tot man deur 't ganse land

Ok dut tante Nel an goeie werken
Löp met een bus langs de deur
A'j niks geef lut ze dat fientjes merken
Want door kömp tante Nel niet veur

Ze hölt niet van geneuzel en gepraek
Zukke tante Nellen zun der 'n heleboel
Allemaol hemmen ze hun eigen vaste waek
En allemaol kommen ze veur 't goeie doel

Disse waek was 't veur alle dieren
Volgende waek veur leuj met 'n zwak hat
De waek van minsen met slechte nieren
He'w dan denk ik, nog niet gehad

Ze staon allemaol an mien deur
En allemaol kommen ze onder 't aeten
Tante Nel kump in 't stuk al lang niet meer veur
Waardig uutgeleid, begraven en vegaeten

Mao wat mot 't fonds van Willemientjen
En de vrienden van Sinterklaos en Zwatte Piet
Kermis vieren met de blagen, veur 'n tientjen
Zonder al die tante Nellen geet dat niet

Altied nog as ik 's aoves zit te aeten weer
En door rinkelt zoas vewach de veurdeurbel
Dan denk ik met 'n glimlach iedere keer
Och jao, 't is de waek van tante Nel

Collectant

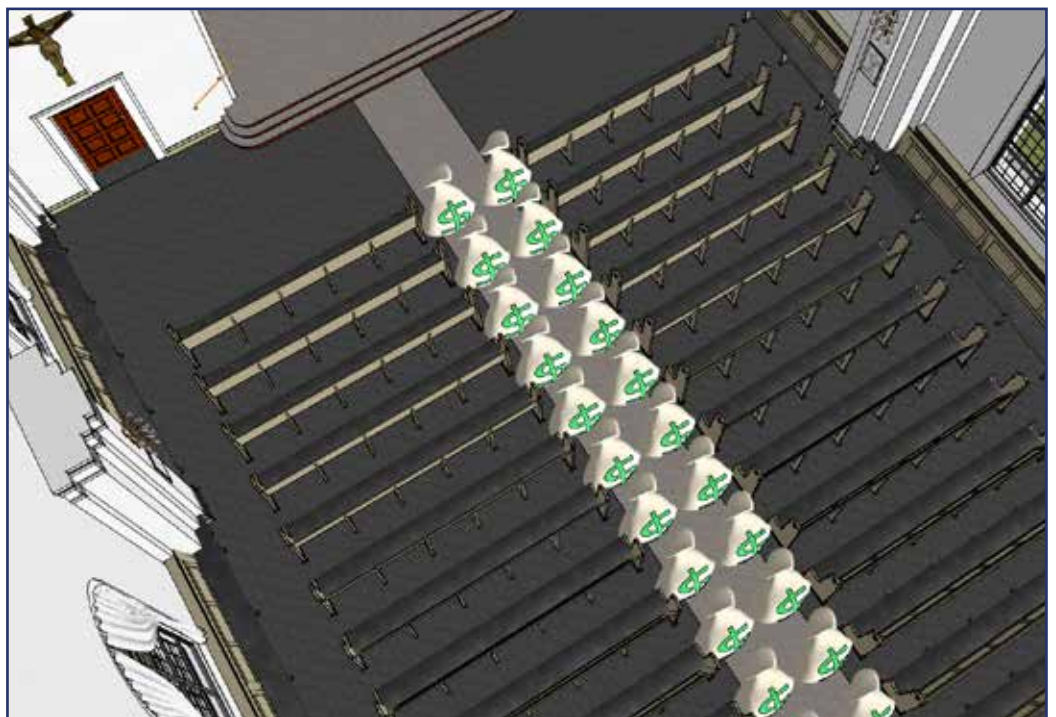
Hans Veels

Lang geleien, toen de kerken zondags nog vol wazzen, wed ok in de Petrus & Paulusparochie de bankenpach afgeschaf. Joorleks wedden de plekken in de kerkbanken bi-j opbod an de hoogste bieder verpach. Dus de minsen met geld zatten veuran en dat wollen ze wetten ok, dus die baojen tegen mekaar op. Veur de penningmeister van 't kerkbestuur een prima zaak! Maor bi-j de gelevigen gaf dat al maor meer gepröttel. Uutendelek kwam 't besluit dat de pach afgeschaf wier en veur elke mis betaald mos wodden. Elke plaats kossen een kwatjen en a'j op tied wazzen, ko'j ok 's veuran zitten. Wel zo eerlek.

Buten de gewone collecte veur 't onderhoud van de parochie mos d'r now ok bankengeld geïnd wodden. De collectant tellen dan zovöl man in een bank en zovöl kwatjes mossen dan bi-j 't middenpad kloor liggen. Een van de collectanten kwam een kwatjen teköt en hi-j kek de hele ri-j nao wie dat gewes kon zun. An 't andere end zat een man den zwaaien met een briefken van honderd gulden, zo van: kleiner he'k niet. Door miek de collectant gin probleem van en hi-j ging röstig wiejer met inzamelen veur 't goeie doel. Den keerl met dat briefken von dat e 'n goeie truuk bedach had en de waek doornao was 't weer 't eigeste vemaal, maor de collectant gaf gin krimp en ging röstig wiejer.

En zo nog twee waeken, maor now was 't spel uut! "Gif maor, dat briefken!" Den slauen kon niks anders as dat briefken deur alle handen laoten gaon. "Ik kom zo wisselen" zei de collectant zo had dat de halve kerk 't heuren.

Maor ok now miek hi-j zien ronde keurig af en den keerl wed on-röstig aover zien dure briefken. De collectant liep achter de kerk uut en naor 't café an de aoverkant, woor de kastelein veur honderd gulden an kleingeld kloor had liggen. Trug in de kerk banjeren de uutgestraeken collectant deur de bank veur ammaol langs nao de

kapitalis en hi-j begon vri-j dudelijk te tellen met guldies, kwatjes en dubbeltjes töt an 99 gulden. "Van vier keer!" heuren de gelevigen 'm verdudeleken. En hi-j benen weer deur de bank trug. Zo... den zol wel zien lesjen geleerd hemmen en 't kerkvolk lachen schamper. Den keerl he'k niet meer in onze kerk gezien. Den zol wel in de andere parochie zin zondagse plich gedaon hemmen, denk ik.

Ulf had in de joren viefstig-zestig van de veurige eeuw een paar clubkes die zich bezig-hielen met amateurtoneel. De bedoeling was um elk joor een ni-j stuk op de planken te brengen, woor dan duftig op gerepeteerd mos wodden. Een zo'n klein clubken had een mooi stuk op de kop getik veur niet tevöl en door gongen ze flink met an de geng. 't Was een stuk in dri-j bedrieven en 't zol wel zweit kossen um alles d'r op tied in te kriegen. In de achterzaal van 't café wed geoeffend en door zol 't ok uitgevoerd wodden. De oldste zoon van de kroegbaas had één van de hoofrollen en den was 's aoves driftig zien teks an 't deurnemmen. Een völ jonger bruurken von dat machtig interessant en den wol ok toneelspöller wodden. De kastelein von dat 't jong – wi-j numen um maor Jopie – ok een kans mos kriegen. De grote bruur zol wel bi-j de regisseur van 't spöl zien dat Jopie ok met moch doen. De regisseur vulen d'r niet zovöl veur, maor weigeren ging natuurlek ok niet. Veuruut, een klein rölleke dan, en Jopie mos de paar regels teks uut zien kop leren. Jopie had niet het talent van zien grote bruur, ok al deien ze samen thuus oefenen. Jopie kon gewoon gin teks onthollen en op de repetitie gong 't dan ok goed fout. Dan te vrog, dan te laat, ok nao een por in de zied van zien bruur en dan ok nog niet de goeie teks.

De regisseur moch niet kwaod wodden natuurlek, maor hi-j kreeg d'r wel een puntkop van. Goeie raad was duur, maor hi-j von d'r wat op. Eiges bedach hi-j in de rechbankscene van het letste bedrief een plietsie den twee keer; "Stilte", mos schreeuwen as de spöllers een

hoop misboor mie-ken in de rechbank. De rechter zol dan een klap met zien hamer geven en dan was 't zowied. Dat mos können. Maor dan mos Jopie wel een plietsiepak an. Door wed wat op ge-vonnen deur de naej-club, alleen de pet was völs te groot, maor Jopie kreeg i-j niet meer weg. Den zag al een glanzende loopbaan veur zich.

De uitvoering kwam deran. De spöllers wedden geverf en Jopie kreeg een zwatte snor opgeplek onder zien völs te grote pet. En een flesken sinas, want hi-j mos pas in 't derde bedrief an de bak. De zaal liep adig vol en de regisseur vetellen veur 't doek woor 't verhaal zo'n bietjen aover ging; diefstal en moord en wie zol 't gedaon hemmen. Wel spannend, maor dudelek gin komedie. Dus wed d'r ok niet vol gelachen, behalve as d'r

wat misgong en de spöllers wedden hoe langer hoe zenewachtiger en de regisseur ok. Nao 't tweede bedrief was d'r een kotte pauze, want dan kon de kastelein weer wat kwiet an 't publiek en intussen wed 't toneel umgebouwd tot rechtzaal. Iedereen zat weer en 't doek gin weer aopen. Jopie sting parmantig aan de kant en bi-j de eerste klap met de hamer brullen hi-j; "Stilte!!" Ok de tweede keer ging 't goed en dus had hi-j zien plich al gedaon en hi-j was stolts op zien eigen.

Maor toen was inens de rechter zien teks kwiet. De regisseur achter 't gedien dei wat e kon, maor 't bleef hakkelen en de andere spöllers raken ok van slag. 't Pebliek begon zich te ruren en 't wed d'r niet baeter op. Ok de hoofrollen raken in de war en alle spöllers kekken meka met een rooie kop an. 't Wier wel een minuut lang stil op 't toneel en 't volk begon te schufelen op de stuul. Maor ziet; de situatie wed gered deur Jopie, want den brullen keihad: "Stilte!"

't Volk in de zaal lachen zich krom en pien in de boek. Maor now kwam de regisseur deur 't gedien en stellen orde op zaken. Toen 't volk een bietje was uitgelachen, hadden de spöllers zich opgerich en vedder wedden d'r gin fouten gemaak en de ontkneuping was een verrassing! 't Doek ging dich en weer aopen en de spöllers mossen bugen veur 't applaus. Ok Jopie, met zien snor op hallef zeuven en zien pet viel op de grond. Maor 't meeste applaus was veur Jopie, want den had in zien eentjen de aovend gered! Van een loopbaan as toneelspöller is 't wieders niet gekomen.

ULFT.

— Blijkens achterstaande advertentie zal de onlangs opgerichte „Zang- en Tooneel-Vereeniging „Onderling Genoegen”, op Maandag en Dinsdag a.s., op de zaal van den heer Könning alhier een uitvoering geven, waarvan de gedeeltelijke opbrengst zal strekken voor de armen alhier.

Wij juichen dit plan zeer toe en vertrouwen dat dit liefdadig pogen der vereeniging op prijs zal worden gesteld en velen deze voorstelling zullen bijwonen.

— De heer Ditters, onderwijzer alhier, is als zoodanig benoemd aan de R. K. school te Oud-Zevenaar.

Delpher.nl

Ni-je spelling

deur Joop

De spelling van onze taal – ik bedoel now de Nederlandse taal – vin ik mao onneudig ingewikkeld. 't Alfabet het 26 letters, mao volgens mien kö'w wel met minder letters toe. Um 's wat te numen: de ch – ij – c – q, können wi-j gevoeglek missen en vevangen deur de: g – ei – k, de s en de k.

Hieronder he'k 'n klein stuksken in 't Nederlands en in de ni-je spelling gezet.

Nederlands

't Was hartstikke koud buiten, de kachel stond lekker te gloeien in het kleine keukentje. Mijn moeder was pannenkoeken aan het bakken. Daar waren wij, haar kinderen, heel content mee, want dat lustten wij wel. Ze keek heel geconcentreerd naar de pan, het mocht niet te hard gaan, dan was het niet lekker meer. Mijn broer zat ondertussen accordion te spelen. Hij was aan het oefenen, want hij krijgt altijd nog één keer in de week na schooltijd een uurtje les. Zo'n accordion kost 'n paar centen en die moeten wel terugverdiend worden. Mijn zusje zat huiswerk te maken. Wiskunde, het ging over cirkels begreep ik. Op tafel stond 'n schaaltje met chocolaatjes. Daar mochten wi-j er allemaal eentje vanaf pakken. Eentje maar, daar was mijn moeder heel consequent in.

Nieuwe spelling

't Was hartstikke koud buiten, de kaggel stond lekker te gloeien in het kleine keukentje. Mein moeder was pannenkoeken aan het bakken. Daar waren wei, haar kinderen, heel kontent mee, want dat lustten wei wel. Ze keek heel gekonsentreerd naar de pan, het mogt niet te hard gaan, want dan was het niet lekker meer. Mein broer zat ondertussen akkordion te spelen. Hei was aan het oefenen, want hei kreigt alteid nog één keer in de week na sgoolteid een uurtje les. Zo'n akkordion kost een paar senten en die moeten wel terugverdiend worden. Mein zusje zat huiswerk te maken. Wiskunde, het ging over sirkels begreep ik. Op tafel stond 'n sgaaltje met sjokolaatjes. Daar mogten wei er allemaal eentje vanaf pakken. Eéntje maar, daar was mein moeder heel konsekwent in.

Ettens dialek

't Was hatstikken kold buten, de kaggel ston lekker te glujen in 't kleine kökkentje. Mien moeder was pannekoeken an 't bakken. Door wazzen wi-j, eur blagen, heel kontent met, want dat lussen wi-j wel. Ze kek heel gekonsentreerd naor de pan, het mogt niet te had gaon, want dan was 't niet lekker meer. Mien bruur zat ondertussen akkordion te spollen. Hi-j was an 't oefenen, want hi-j krig altied nog één keer in de waek nao sgooltied een uur-tjen les. Zo'n akkordion kos 'n paar senten en die motten wel trugvediend wodden. Mien zusje zat huuswerk te maken. Wiskunde, het ging aover sirkels begrep ik. Op taofel ston 'n sgaaltjen met sjokolaatjes. Door mogten wi-j der allemaol eentjen vanaf pakken. Eéntjen mao, door was mien moeder heel konsekwent in.

As ze vrogger bi-j mien op kosschool in Nijmegen aover de Achterhoek praotten, hadden ze 't meestal aover 'n achterlek gebied örges in het Oosten van ons land. Dan kon ik nog zo intelligent kieken, zoas ik eigelek nog steeds doe, maor ze vonnen dat door achter Zevenaer maor een betje land an Nederland vasgeplek was. Ze meenden ok dat door alleen mensen woonden die eengaal op strontklump liepen en dat de politie nog op een wild zwijn rondrei.

A'j now alleen al naor Ulf kiek met zien high tech *Icer* en wet dat ze in de Achterhoek elk joor wedieveren woor ze de meeste uitvindingen doet: rond Eindhoven of in onze Achterhoek, dan we'j ok dat wi-j ons tegeswoordeg goed kunnen laoten zien.

Toch was dat vrogger ok al zo.

De letste tied steet Dörkem heel sterk in de belangstelling umdat ze door in de baojem an't graven zun. Wat door allemaol uut de grond kump, is niet normaal meer. Zo bun ik effen geleien waezen gluren vanaf de utkiektoren den ze speciaal veur 't publiek hemmen neergezet. In de grote koel wazzen twee keerls met helmen op haeveg an't fotograferen. Een doorvan vrog ik of ik 'm moch interviewen veur 't Eigenspraokmagazine en umdat e wel 's geheurd had dat den krant bizunder interessant ni-js brich, wol e door wel an metdoen.

Ik vrog Mathieu, want zo blek e te heiten, wat der toch zo bizunder was in dat ommundeg grote gat midden in de stad. Mathieu: *"De meeste mensen denken dat we geïnteresseerd zijn in de in het oogspringende stenen wallen, maar dat is geenzins het geval."* Wat der dan wel interessant was, moch e eigelek nog niet vetellen, want de grootste schat was net naor baoven gekommen en den lag aopen en bloot zo veur 't griepen. Ik vetellen Mathieu dat pas nao half februari 't tweede nummer van ons blad uut zol kommen en dat ze de vonds dan al lang in de kluis zollen hemmen liggen. Deurum wol e mien wel vetellen woor ze al nachten wakker van leien: *"We denken hier het oudste bewijs te hebben blootgelegd van verkeersregeling in middeleeuws West-Europa, maar vertel er niets over aan de media voor het eind van de maand."* Umda'k nog niks in de gaten had, wees e mien twee dingen an, die ik wel op de foto had staon, maor

dat was gewoon hatstikke toe-
valleg. Hi-j bekeek het scherm van
mien iPhone en wees an woor
't um gong: *"Kijk hier ben ik het
onderstel aan het fotograferen en
boven ligt zo voor het aanraken het
lichtgedeelte waar de kranten bin-
nenkort vol van staan."*'t Was mien
al opgevallen dat e steeds foto's
an't maken was van 't stoplich,
maor niet dat 't ging 'm um den

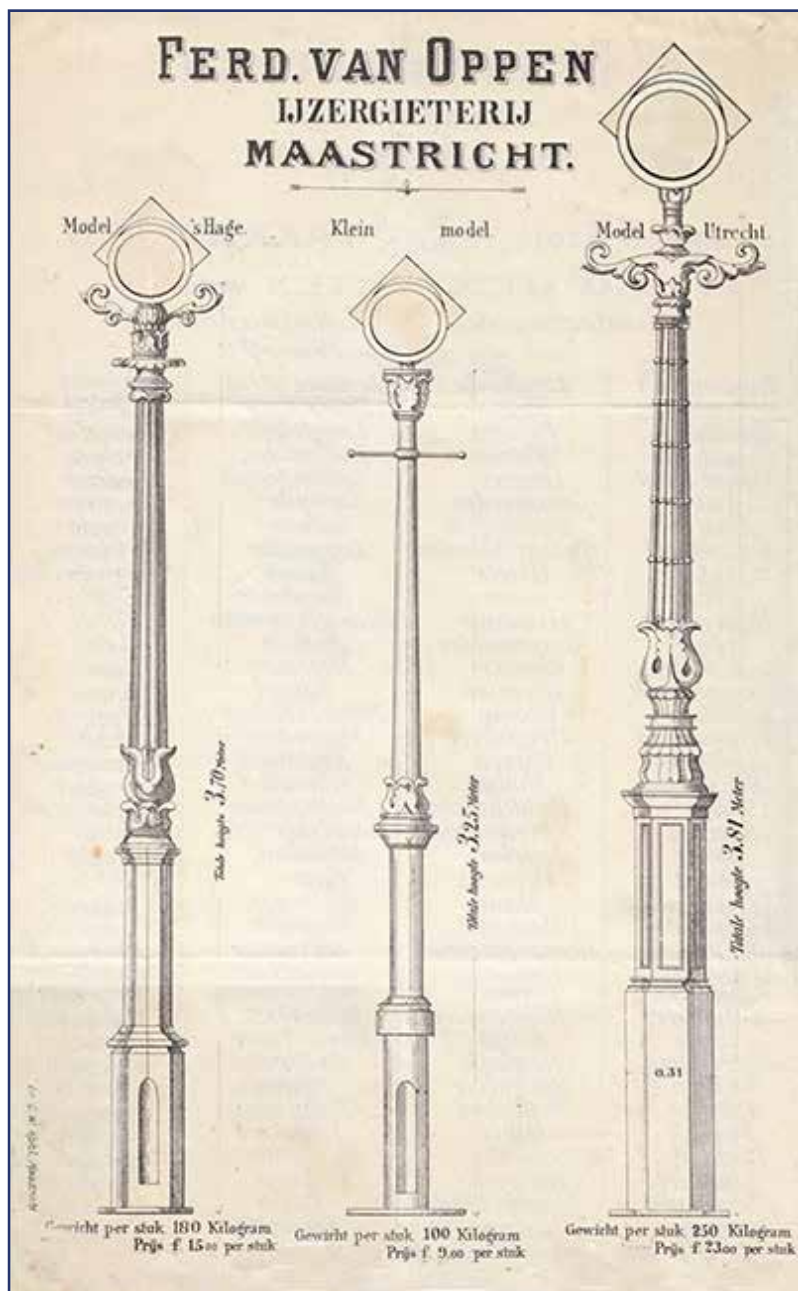
paol den door naos lag. *"Wanneer je deze twee delen op elkaar plaatst, zie je de voorloper van
ons hedendaagse stoplicht, in het Italiaans 'semaforo' genaamd."* Dat woord kende ik natuur-
lek wel, met de klemtoon op de tweede lettergreep, semáforo dus. *"In het Colosseum werd al
gebruik gemaakt van een licht om de wagenrennen in geval van een ongeval te kunnen onderbre-
ken. Dit gebeurde door middel van een bronzen cilinder met daarin een fakkel. De cilinder was aan
de voorzijde voorzien van rood Venetiaans glas en aan de binnenzijde van een gepolijste plaat die
het licht sterk weerkaatste. Dit was de voorloper van ons stoplicht en hier exact op de plek waar we
hebben gegraven, vonden we vrijwel precies zo'n exemplaar. Ter vergelijking hebben we het oude
onderstel naast een nieuw verkeerslicht gelegd. Het oudere was natuurlijk een stuk korter omdat
mensen vroeger gewoon kleiner waren. Toch had je toen een laddertje nodig om het aan te steken."*

Umda'k mien niet dommer veur wol doen dan ik al bun, zei ik aoveral maor jao en amen
op, maor toen ik thuus kwam, he'k het allemaal nog 's hoorfien opgezoch in een olde en-
cyclopedie en op 't internet. Bi-j ons in de Achterhoek hemmen ze dus 't eerste stoplich
gehad um het vekeer te regelen. Vlak nao de late middeleeuwen was 't beroep van rijtuig-
regelaar in opkoms en door hadden wi-j in Dörkem dus de eerste van in Nederland, of in

ieder geval de eerste den ze truggevonnen hemmen.

In het Erfgoedcentrum lieten ze mien een gravure zien en een afbeelding van een glas in loodraemken,

maor ze wissén natuurlék niet dat die beiden in Dörkem gemaak wazzen. Ik heb de kwakerd dichgeholLEN en op het moment dat jullie dit laezen is het, denk ik, allemaol al wel bekend. In die tied was der nog een stenen brug aover de lessel en stonnen der hele hoge huzen langs het water.

Op de plaatjes zie'j wiejers hoe de rijtuig-regelaars de keerskes anstakken en uutmieken um de koetsen die van veschillende kanten kwammen, te laoten stoppen of deurgaon. In 't midden op de gravure zie'j een man den zich mot waren en gauw naor binnen geet, anders ri-jen ze 'm kats van de sök en hatstikke veur de knäök. De vrouw mik heel bezörg de deur vas los en trek 'm naor binnen.

Rechsbaoven een glas in lood afbeelding van een keerl den de semaforo mot anstaeken en uutmaken. Nog nooit was der zon semaforo in ons land opgegraven en jullie hemmen toch maor mooi de primeur.

Rijtuigregelaars; gietijzer

Op het letste plaatje zie'j wat zo'n semafoor later kostten in de 19e eeuw. Door kö'j ze eiges ga niet veur maken. Behalve a'j 'n betjen de weg wet met Photoshop.

't Is maandag 21 januari en ik stao 's marges um kwat veur vief naos mien bed, want ik wil den bloedmaon wel is 'n keer in't ech zien. Den aovend d'r veur en 't hele weekend eigelek wier d'r aover niks anders gekwaak op de tillevisie. Ze lieten veurbeelden zien van hoe 't allemaal zol kunnen zun as 't helder zol waezen den andere margen. Goed ik stao door dus naos 't bed en heb 't alderjokes kold. Za'k mien wel of za'k mien niet anklejen? Ik besluit mien an te klejen en trek mien goeie dikke klee an, umdat 't 'n graad of 3 vrös. Eenmaol buten gekommen, zie'k dat 't alderjokes mooi helder weer is en dat den maon in volle prach an de hemel steet. Ik wet da'k mazzel heb um den bloedmaon te können zien.

Ik loop langs de Olde lessel richting 't bruggesken van 't Engbergse bos en in't heldere lich van de maon zie'k da'k niet den enegsten bun. Veur mien lup Hanne Smoks en ik wis dat umda'k eur vaak tegenkom a'k an't wandelen bun. Heur echte naam nuum ik now niet, maor ik nuum heur altied Hanne Smoks umdat ze de knäök nooit opbeurt met 't sjouwen. Ik zeg heur goeiendag, ze kik mien chagrijnig an en zeg: "wat mot i-j dan hier zo midden in de nach?" Ik zei da'k den bloedmaon graag wol zien, umdat dat niet zo vaak veurkump. "Ach i-j met ow bloedmaon, was toch met ow kont achter de gebreide boks van ow vrouw in bed blieven liggen" zeg ze. "Dan was ik ow now niet tegengekommen." "Mien lieven hemel nog an toe, waarom bun i-j zo lillek tegen mien, bu'j soms met 't vekeerde been uut bed gestap?" "Maor ik wet 't al, 't is vandaag ook blue monday en door zal 't wel an liggen" zeg ik en ik leg eur uut wat blauwe maandag betekent, maor dan simpeler as dat 't hieronder steet.

Blue Monday (depri-maondag) is een naam, gegeven aan 'n daotum veur de zogenaamd meest deprimerende dag van 't joor. De vader van 'blauwe maandag' is de Britse psycholoog Cliff Arnall. Hi-j bedach in 2005 'n, naor zien zeggen, wetenschappek verantwoorde formule wooruut zol bliken dat de maandag van de laatste volle waek van januari de dag is woorop de meeste luj zich vedrieteg, neerslachteg of weemeujeg vulen. Dit zol te maken hemmen met het feit dat goeie veurnemmes misluk zun en de vakantie ver weg liek. Doornaos zun de dagen nog donker en is de maandag veur völ luj de eerste dag van de werkwaek. Arnall wier in academische kringen aoverlaaien met kritiek, maor desondanks wi-jen vol grote kran-ten en andere media joorleks kritiekloos andach an 't fenomeen (bron: Wikipedia)

“t Zal toch niet woor zun, wat ze tegeswoordeg allemaol veur den draod halen. 't Mot toch niet gekker wodden” zeg Hanne. “Vrogger mossen wi-j 's maondags de was kaoken en stampen en op de bleik vli-jen of an den draod hangen, dat was onze blauwen maondag. Al den flauwekul, i-j harren vrogger Aswoensdag, Witten Donderdag, Goeie Vri-jdag, maor van blauwen maondag ha'w nooit geheurd.” Ik vraog eur woorum ze hier dan 's marges zo vrog lup. Ze zeg: “umdat mien de knäök zeer doen a'k in bed lig en ik dach 't is zo mooi helder buten, ik gao 'n endjen lopen en dan kom ik ow tegen.” In tussentied was 't al adeg schemer gewodden en wi-j zagen met zien beiden een alderjekes mooie rooie maon an de hemel staon. Wi-j kekken ons de ogen uut, zo wat moois had ook Hanne met eur 88 jaar nog nooit gezien. Wi-j vuulden een band tussen ons onstaon en ik wis now ook woorum Hanne altied zo sloffen. Ik was bli-j da'k 't bed uut gegaon was, want ik had dit niet willen missen. Den dag was wiedes 'n fantastische dag met volop zon en ik heb de hele dag naogenoten van wa'k den margen met heb maggen maken. 't Was veur mien in elk geval gin Blue Monday maor 'n bloedmooie dag.

LEO DE EENKENNIGE

4

DEUR JAN VERHEIJEN

IN 'T VEUREGE
VEHAALTJE STON DAT
LEO HEEL AF EN TOE
BI-J DE HUUSATS KWAM
KIEKEN. GEWOON UM
DEN MAN OK WAT
KLANDIZIE TE GUNNEN.
WIETERS VULEN HI-J
ZICH ALTIED HATSTIKKE
GOED.

UM GEZOND EN FIT EN
IN CONDITIE TE
BLIEVEN, RAQJEN DE
DOKTER MIEN AN...

UM ELKE
DAG 'N END
TE GAON
LOPEN.

TE
BEGINNEN
MET STEEDS
'N KLEIN
ENDJE...

EN DAN
ELKE DAG 'N
KILOMETER
WIETER.

DAT HEB IK
GEDAON.

MAOR NAO
DRIE MAONDEN
BELLEN IK DE
DOKTER OP...

UM TE
VRAOGEN...
MOT IK ELKE
DAG NOG 'N
KILOMETER
WIETER
LOPEN?

HI-J
ANTWOORDDEN:

"DAT HE'W TOCH
AFGESPRAOKEN?"

IK VROEG 'M:
"MAOR HOE
LANG MOT IK
DOOR NOG
MET
DEURGAON?"

"IK STAO HIER
NOW AL IN
ANTWERPEN."

TOEN MOCH
IK VAN 'M DE
EIGESTE
WEG WEER
TRUGLOPEN!

Wim Epskamp

Ik wet niet richtig wie ik mos gleuven, maor de vahaaltjes waren alletwee haos 't eigeste en ze waren beide wel geineg. 't Vemaal van mien paetoom Beernd was in zien veurdeel en 't andere in mien Vader's geliek. 't Was zo dat ze d'r beiden as de slimsten vanaf wollen kommen. Uutendelek he'k 't verhaal van mien vader baeter onthollen.

't Spollen zich af in de naodagen van de Tweede Wereldoorlog en mien vader was net trug uut krijgsgevangenschap. Hi-j had in Frankfurt am Main gezaeten en had d'r dik twee joor gewerk in 'n schoenfabriek, woor de stiefels van de Duutse soldaoten gemaak wieren. Dat e door zo lang het motten werken, kwam umdat e nao de eerste keer samen met 'n kame-raod d'r tussenuut was gekneppen. Ze waren van de trein gesprongen en die suffers hadden de speciale klee in 'n put b-j 'n boer gedump, alleen zien maot had vergaeten zien pas uut tes te halen. Toen ze dus in Oer ankwammen, stongen de Duutses ze al op te wachten en wieren ze geliek weer op transpot gezet. Maor goed 't was end 1944 en de winter was volges mien vader verrekke kold. Ze hadden gin kaolen meer um te vestaoken, dus mos d'r holt kommen. D'r wazzen al beheurlek wat fruitbomen klein gezaag en veur 'n groot gedeelte opgestaok en 't wier tied dat d'r holt angevuld wier.

Mien vader was in Zillewold geboren en hi-j ging 'n paar keer in de waek op bezuuk bi-j zien olders an de Lichtenbergseweg. Op 'n zondagmorgen fietsen hi-j met mien oldste bruur Jan deur de kelte aover 't Melkvonder, wat now Over de IJssel heit, naor zien olders. D'r lag 'n dik pak sneeuw en ze mossen van armoed lopen met de fiets an de hand. Ze wazzen goed en wel de bult veurbi-j toen zien bruur zag dat d'r schune päöl tegen de rekkespös langs de weies stongen. Hi-j vulen an die päöl en ze stongen d'r los tegenaan. Mien vader kek 's langs de rekkespös en töt zien grote vebazing zag e dat tussen al die rekkespös d'r telkens um den andersen een tusenuut gehaald en schuun tegen de anderen gezet was. Zo wied a-j kieken konnen, alles bi-j meka misschien wel veerteg päöl. Mien vader schakelen meteen en zei tegen Jan dat e niks mos zeggen van wat e gezien had.

Ze kwammen bi-j opoe en opa en 't raok d'r net as iederen zondagmorgen naor zondagse soep den stong te trekken op 't fenuus. Ook bi-j opa wazzen d'r al 'n stuk of wat beum umgezaag veur de kachel. Oma was rooie kool an't sni-jen en opa zat in zien rookstoel met 'n eigesgedraejde sigaar tussen de lippen. Hi-j had 'n goeie zomer gehad veur de tabaksplanten en doorvan had e 'n beheurleke parti-j sigaren können rollen. D'r wier aover van alles en nog wat gekäöveld, maor aover de pöskes wier niet gespraoken. Op weg naor huus wieren d'r nog 'n paar päöltjes anders neergezet, umdat ze dan minder opvielen en ze gingen op huus an. Mien vader fietsen geliek naor kaoleboer Teunissen en vroeg of e tegen de aovend effen 'n uurken de bakfiets kon lenen. 't Was tegen half vief en 't was net donker toen ze de hele bakfiets met rekkespös vol gelaaien hadden. Ze mossen zich 't schompes drukken um 't geval aover de brug te kriegen. Alle pös wieren keureg onder 't doevenhoek gevli-jd en ze brachten de bakfiets weer trug. Um acht uur, zo tegen koffietied, gingen mien vader en moeder nog effen naor opoe Ullef tegenaover de Coöperatief in Oer en ze

waren onder 't lopen nog an't naogenieten van den stapel holt den ze toch maor mooi achterthuis hadden liggen. Toen ze de kökken inkwammen, zat ome Beernd en tante Anneken met opoe an taofel en Beern had zien snuut op onweer staon. Mien moeder vroeg 'm of e ruzie had gehad met Anneken. "Och mens," zeg Beernd "schei mien toch asteblief uut, 't is vol slimmer. Ik bun gisteraovend samen met onze Theo twee uur druk gewes um zo'n dikke veerteg rekkespös los te maken en wi-j hadden ze kloor gezet um ze vanaovend op te halen. Wi-j kommen zo tegen half zeuven vanaovend op 't Melkvonder an en laoten now al die päöl weg zun. Iemand het ons deur gehad en is ons veur gewes, alles was vetrokken. Ik had jullie nog wel de helf met willen geven, maor now he'w allemaol niks." Mien vader zei; "Zwaoger dat is ow straf, want i-j wet net zo goed as ik da'j niet mag staelen" en hi-j begon 'm knoerthad uut te lachen. "Mo'j mien snotvergeefmien ook nog 'n betjen uut zitten lachen, dat numen ze dan familie" zei Beernd. Mien vader vertellen 'm dat hi-j diegene was gewes die de pös gejat had en dat hi-j ook van plan was um Beernd de helf met te geven. 't Gezich van Beernd veranderen op slag en d'r wier den aovend nog 'n eigesgestaokten opgezet en 'n borreltjen gedronken. End goed al goed en iedereen was ondanks de kelte en de oorlog toch nog 'n betjen bli-j.

Ome Beernd het mien joren later op 'n familiefeesjen 'n prachteg verhaal veteld aover dat e mien vader in de oorlog veur was gewes bi-j 't staelen van rekkespös...

Sayonara Sensei

veurzitter Jan

Deurdat vadertje Drees 't ooit in zien kop het gehaald um olde knakkers zoas ow en mien nao hun viefenzestigste gewoon te blijven deurbetalen – wel wat minder jammergenog – kan'k now as amateuruutgever van boeken en blaedjes mooi onbetaald thuus blijven werken. Af en toe een schnabbeltje zoas bi-j de Vri-je School in Nijmegen en zo kump Jan Splinter wel deur de winter.

Zelfs het minst geïnteresseerde klasje he'k door goed bi-j de les kunnen kriegén. Mien dochter, die ik deels veving, had mien geleerd da'j Mavo-leerlingen 't beste bezeg kun hollen deur af en toe de lesstof in 'n spelletje te vepakken. Dat had ze goed gezien, want de theorie aover 'De Stijl' en 'Popart' gong der in de letste les in as koek. Dat kwam natuurlek ok umdat ze de waek derop door 'n proefwerk aover zollen kriegén, en dan wilt ze wel opletten!

Ik begon de ochtend zoas steeds, um tien aover half elf met 'n derde klas Havo die ik had geleerd hoe ze een meerkleurendruk van een lino snede kunnen maken. Door wazzen ze ongeveer vijf lessen met druk gewes. Letterlek druk, want der kwam ink en papier an te pas.

Tussendeur praot i-j heel wat af met die leerlingen en 't mooie was da'k ontdekken dat in den klas twee hele biezondere kinder zitten die der hobby's op nao hollen die'j niet vaak zul tegenkommen. Een deerntjen van viefteen jaar was zich an 't veurbereiden op 'n aovendcursus Japans an de universiteit van Nijmegen. Door had ze mien al 's eerder wat aover veteld en now zei ze dat zi-j was angenommen um de lessen te meugen volgen. Eers had ze een flinken hot opdrachten via internet motten maken en net veurdat ik heur de laatste tekenles gaf, kreg ze 't berich dat ze mocht metdoen. Ze vetellen dat op den cursus wiejers alleen volwassenen zitten. Geleuf maor dat die 't afleggen tegen dat deerntjen, want die het 'n geheugen woor wi-j allemaol hadstinkend jaloers op zun. O ja, ze het zich veurgenommen um later in Japan te gaon wonen.

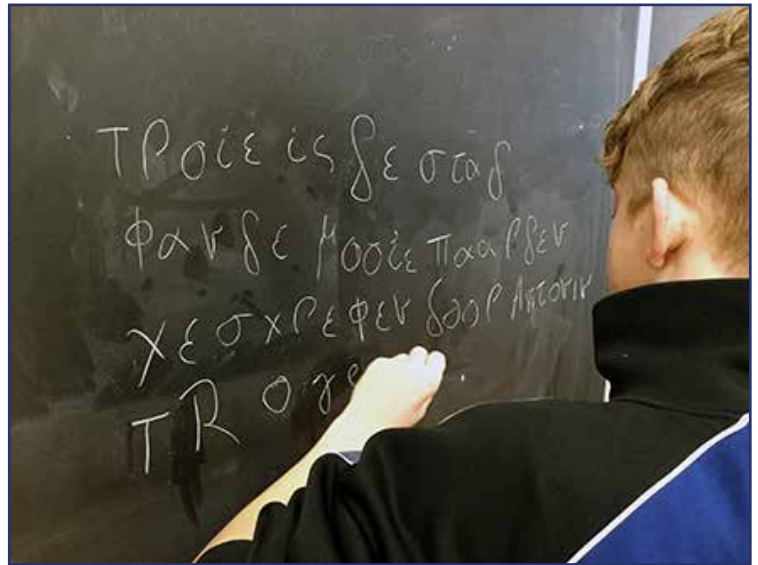
Heur opa had in een jappenkamp gezaeten en heur grootmoeder had door heel duk aover veteld. Toch wel bizunder in mien ogen dat ze deorum in Japan wil gaon wonen. In den eigeste klas zat 'n laeftiedsgenootje en den had der aregheid an um in zien vri-je

'n köt afscheidszinnetje speciaal veur de tekenleraar

tied Grieks te leren. 't Alfabet kennen hi-j al uut de kop en dat keerltje schreef 'n mooie volzin in 't Nederlands op het bod met Griekse letters.

Ha'j al gezien dat die twee kinder allebei linkshandeg zun? Net as Leonarda da Vinci, ok niet de eerste de beste. Messchien da'j now 'n betjen kunt begriepen weurum ik as 'oldere jongere' zo graag tussen die blagen zit van gemiddeld wel viefenviefteg jaar jonger as mien ('*dan ik*' zeg ze in 't Hoog-Hollands).

Het gaf dan ok wel een betjen een ampat gevuul toen ik tegen een uur of vier de schooldeur veur 't lets achter mien dichtrok. Deurum draejde ik mien nog 's een keertjen um zodat ik 'n foto kon maken van 't plaetske woor ik mien bi-jnao twee maond lang alderbastend goed had thuus gevuuld.

Het meest bizondere door is dat de kinder op school gin smartphone meugen gebruiken. A'j deur de kantine loop, zie'j aoveral blagen die haeveg met mekaar an't discussiëren zun of gewoon gezellig kletsen aover van alles en nog wat. Door had ik jullie graag een foto van laoten zien, maor dat kon'k natuurlek niet maken. Op andere scholen en zelfs op de fiets zie'j tegeswoordeg kinder die eengaal met de smartphone an de geng zun. Niemand pröt nog gewoon met mekaar! Door is dat kats anders en dus net as zo'n tien jaar geleien, toen die dingen der zowat nog niet wazzen.

Umda'k vrogger altied alle drukwerk veur school vezörgde dat naor buten ging, he'k heel duk leerlingen via fotografische prenten vasgeleg. Jao, toen moch dat nog! Die foto's kwammen dan in schoolblaedjes te staon die dan gedruk wieren. Later, toen het internet opkwam, miek ik in de klas ok vaak foto's en die zetten ik dan op een webpagina zodat de olders konnen zien wat de kinder in mien les uitvoerden.

Af en toe kiek ik nog wel 's naor den website en door bun'k dan bes wel een betjen trots op. A'j ok blagen of messchien wel kleinkinder op 't Isala heb gehad, mo'j maor's op 't rooie knöpken rechts drukken:

Weest bereid

Hans Veels

Mien geboortedorp in de crisisjoren veur de oorlog. Een dorp met twee grote iezergietereien en 'n antal afgeleide bedrieven, die werk baojen an 'n heel leger arbeiers. Niet alleen uut 't dorp zelf, mao uut de hele omgeving. Een industriële envclave in 'n agrarische omgeving. Meer dan duzend mannen kwammen in alle vroegte, lopend op klompen, op de fiets of met de bus naor 't werk in den olde of de ni-je iezergieterei-j. Alleen al 't regiment op klompen zörge derveur dat niemand wiejers 'n wekker neudig had. Van alle kanten kwammen ze, töt ze wedden opgeslok deur de gebouwen woor ze zweetend hun schamele loon vedienden. Donkere gebouwen met weinig daglich, mao völ stof en vaak bi-jnao ondraagleke temperaturen. Veural in de giethallen, die soms as 'de hel' wedden angedujd.

In onze tied is 't bi-jnao niet meer veur te stellen onder welke umstandigheden door wed gezwogd, toen nog zes dagen in de waek en negen uur per dag. Nauweleks beschermende kleren en gin arbeidsinspectie, hooguut 'n baas den von dat de arbeiers mao staonde hun brood mossen aeten, want van zitten wedden ze mao lui. En dan ok nog 's afgeraekend wodden op 'stukloon'. Een mislukt of afgekeurd gietwerk wed domweg niet betaald, ondanks alle moeite. Smerig en afgepeigerd, eindelek weer thuis, was 't werk nog niet gedaon, want dan mos der in 'de hof' wodden gewerk um an eigen eer-pels en gruunte te kommen. In de winkel kopen was völs te duur. Vaak had men dan 'n paar tuten en soms 'n varken in 'n kot, mao meestal alleen 'n geit, ok wel sik genuumd. In 't dorp kreg 'n straot zelfs de bi-jnaam; 'Sikkestraot'. Allemaol kleine boerderi-jkes die neudig wazzen um naos 't loon beheurlek te aeten te hemmen. Mao dat slut meer op de hoeveelheid dan op de kwaliteit. Wie 'n varken had dat vetgemes wed met kökkenafval, was 'n hötjen vezekerd van vleis. Dat wier geweckt töt 't volgende varken wed geslach. Een sik gaf wel melk, mao as vleisleverancier was der niet völ eer an te behalen. Der wier in den hof gewerk töt 't donker wed en dan snel naor bed, want in alle vroegte riep de fabriek veur alweer 'n ni-je dag van zwoor en smerig werk.

De fabriekseigenaren hadden hun zaakjes goed veur meka. Ze wazzen heer en meister in hun bedrijf. Met de andere notabelen mieken ze in 't dorp de diens uut. Door heurde ok lang de geestelekheid bi-j. Vanaf de kansel wed steeds weer gewaarschuwd veur 't 'Rooie Gevoor'; de communisten en de socialisten. De arbeiers hadden weliswoor stemrech veworven, mao der wed wel altied dudelek gemaak op welke parti-j der gestemd mos wodden um de zaken in eigen hand te hollen'. De vakbonden hadden nauweleks

Foto: Wiet van Loosen

middelen en invloed. De fabrieksarbeiders wazzen 'n grauwe massa mensen, die lang gezagsgetrouw berustten in hun lot. Het ging slech met de wereldeconomie en de gevolgen doorvan drongen aoveral deur. Loonsvelaegingen wedden deurgevoerd en der volgden ontslagen. Die mensen wedden veoordeeld töt de 'steun'. Volgens menigeen tevöl um dood te gaon, mao te weinig um van te laeven. Gin wonder dat 't drankgebruuk, toch altied al 'n probleem, fors toenam. Men geleufde dat 't loonzakje was dichgeplak met liem van uien, want bi-j 't losmaken schaoten ow de träön in de ogen. Gin wonder dat iedereen direk nao de fabriek de kroeg inschaot um zien ellende te vezoeppen, töt afgrijzen van moeder de vrouw die thuus met 'n flink antal kinderen toch al de grootste moeite had um de endjes an meka te knuppen. Gin geld um de huur te betalen of fatsoenleke kleren veur de kinderen te kopen. Wel 'n laveloze man den in 't washok - in diep gesnurk - effen an zien slavenarbeid ontkwam. Wat 'n klote laeven.

Door mos toch tegen geprotesteerd wodden? Heel veurzichtig en mondjesmaat gebeuren dat ok wel, mao de elite zat door niet met. Gelukkig niet veur altied, want de arbeiders gooiden steeds meer de kont tegen de krib. Uutendelek kwam 't töt 'n heuse protestmars. Een groep 'dapperen' marcheren, met 'n trommelaar veurop, deur de straoten en 't dorp liep uut. Stel ow veur, ze gingen ech protesteren!! Ze droegen 'n groot bod met woorop de tekst: 'Rerum Novarum, arbeiders verenigt u!' De stoet passeerde de pastorie woor de geestelekheid vebaas ston toe te kieken aover zovöl lef van die arbeiders. Een betjen gniffelend, dat wel, um de vekeerde vetaling op dat bod, mao door zollen ze later nog spiet van kriegen. 'Rerum Novarum' – 'Naar Nieuwe Tijden' – verwees naor 'n pauseleke encycliek, den aover de erbarmeleke arbeidsomstandigheden ging, woor de Kerk zich nog nooit druk aover had gemaak. Dat de luj now de straot opgingen, was toch wel 'n veeg teken.

Helaas, de notabelen begreppen de boodschap niet en reageren – zoas gewoonlek – met de hadde hand van de bazen en natuurlek met de vermanende woorden vanaf de kansel. Stel ow veur, dat die 'Rooien' de macht zollen griepen! Dat gevoor mos de kop ingedruk wodden. Echter, de geest was uut de fles en 't wed veur de gevestigde orde alleen mao erger. Hoe konnen ze dit gevoor nog keren? Moeilek, want de bom was gebasten en de protesten wedden alleen mao erger, wat wo'j, de geest was uut de fles.

Eén van de organisatoren van de protestmars zol 'n belangrieke rol gaon spollen, al wis e dat zelf nog niet. Dat was ok 'n ongeschoolde arbeider, mao zeker niet dom! Hi-j wonen in de buurt van 'n kerkhof, woor op de poort in smeediezeren letters ston: 'Estote Parati'. Door kwam e elke dag langs en hi-j had zich elke dag al afgevraagd wat dat now eigelek betekenen. Op 'n aovond kwam 'n ondewiezer bi-j 'm thuus um aover de vorderingen van zien kinderen te praoten. Langs zien neus weg vroeg e de ondewiezer of hi-j wis wat die teks op den poort betekenen? Dat is latien veur: 'Wees bereid'. In de kerk heur i-j toch altied: 'Wees bereid, want Gij kent dag noch uur' ...! I-j wet nooit wanneer a'j doodgaot,

mao i-j mot der wel op veurbereid zun. 'Ach so!! En wat betekent dan 'Rerum Novarum'? Now ja, dat betekent zovol as naor ni-je tijden of ni-je ontwikkelingen. Dat was een encycliek van Leo XIII, woorin hi-j zegt dat de arbeidersklasse 'n baeter lot verdienen. De ondewiezer zat wel op de praotstoel en hi-j had 'n andachtig geheur.

Daags dernao was 't zondag en in 't aoverwaegend Katholieke dorp ging iedereen trouw naor de kerk. Veur de ingang van de kerk ston 'n klein groepken zwiegende mannen achter 'n groot bod, woorop de tekst: 'Rerum Novarum; naar nieuwe tijden! Paus Leo XIII. Estote Parati: Weest bereid'. Dat ontging de pastoor en de kapelaons natuurek niet en ze stuurden der de köster op af met 't vezoek op te krassen. Dat weigeren 't groepken, woorop de pastoor zelf dat vezoek herhalen. Ok now volhardden de mannen zwiegend en de pastoor lek 't niet vestandig de zaak op de spits te drijven.

't Wed 't gesprek van de dag; 'n paar arbeiers hadden zich vezet tegen de geestelekheid en nog wel in hun eigen geheimtaal! Of dat 't keerpunt was in de holding van de kerk tegen de notabelen van 't dorp is niet zeker, mao vanaf die tied wed de toon milder en metlaevender naor de arbeiers toe. 't Kerkelek gezag was op de proef gesteld en der mos wat veranderen. Mao der kwam 'n oorlog en pas doornao zol der 'n ni-j begin wodden gemaak. Echter de fabrieksarbeiers wazzen niet langer meer de loonslaven van weleer en de meesten konnen doornao laeven van hun salaris, baovendien wedden de werkumstandigheden enorm vebaeterd. Het 'Rooie Gevoor' bleek 'n spookgedachte, mao de absolute macht van wereldse en geesteleke heersers had met hun machtpositie wel lang met vuur gespöld deur de arbeiers te onderdrukken. Dat zöllen ze pas achteraf hemmen gezien.

De GELDERLANDER van maandag 28 januari meldde dat de dag doorveur in Winterswiek 'n hatstikke kleine tentoonstelling was geopend met allemaol geschilderde blote konten! (KLIK)

EEN MUSEUMPJE WAO 'J NIET IN MAG EN DAT KATS VOL STEET MET BLOTE KONTEN, DOORVEUR FIETS IK GRAAG 'N ENDJEN UM. OP DINSDAG 29 JANUARI VROG MIEN VROUW UM HALF TWEE: 'HAD I-J NIET NOG 'N ENDJEN WILLEN FIETSEN?' DE AOVEND DOORVEUR HAD IK DE ROUTE AL UUTGESTIPPELD, MAOR IK VON 'T NET TE KOLD UM ZO 'N VIEFENZES-TEG KILOMETER TE GAON KNAEJEN MET KANS OP 'N BEVROREN NEUS EN ANDER KLEIN GREI. MAOR 'T ZUNNEKE SCHIENEN EN IK DACH: 'LAO 'K EEN KEERL WAEZEN, DUS: JAS AN, PETJEN OP EN ZO ZAT IK UM TIEN AOVER HALF TWEE OP DE FIETS. WEL EEN RESERVE-ACCU METGENOMMEN WANT I-J WET MAOR NOOIT...

BUJENRADAR BELAOVEN DAT 'T NIET ZOL GAON RAEGENEN, MAOR VEURBI-J VASSEVELD ZAG 'T DER AL WEL 'N BETJEN DUUSTER UUT...

AF EN TOE EEN OPVALLEND STRAOTNAAMBODJEN OP DE FOTO GEZET. ZO KÖ 'J 'T OK NAOFIETSEN

DIT PÄÖTERKEN WEES MIEN DE WEG. IK MENEN EERS DAT 'T PRINS CARNAVAL WAS.

TÖT HIER GONG 'T ADEG GOED... MAOR HIER MOS IK HENGAON EN LOPEN, WAT 'N DRIET!

KUUKSKES WAZZEN DER OOK. DIE KO'J IN WINTERSWIEK BI-J DE BAKKER KOPEN.

TOEPASSELEKE NAAM VAN DE KUUKSKES: 'BILLENKOEK'.

HET LINKER MUSEUMPJE WAS VAN DE WINTERSWIEKSE ACADEMIE VAN SCHILDERKUNS EN IN 'T RECHTER HÖSKEN STON WAT GREI VAN DE VOETBALVERENEGING W.V.C.

EIGES HE'K MEER MET KUNS DAN MET VOETBALLERI-J...

En de boer liep op de weg

deur Joop

Het is een mooie herfstdag in oktober, örges in de joren tachtig van de veurige eeuw. Met 'n paar collega's en 'n zestal leerlingen van de school woor ik les gaf, wazzen wi-j 'n mid-dagje waezen schaatsen in Daeventer. 't Moch niet te völle kosten, deurum harren wi-j 'n busjen gehuurd bi-j Jan Mekers in Etten. Zo'n Volkswagenbusjen uut die tied, veur maxi-maal negen personen de chauffeur metgeteld. Die chauffeur was ik, zei de gek. Wi-j hem-men ons door kostelek vermaak, door op den iesbaan. Immers, schaatsen in oktober, dat harren wi-j nog nooit metgemaak. As klap op de vuurpijl troffen wi-j door ok nog 'n bekende Nederlander. Hilbert van der Duim, kampioen van Nederland hardri-jen op de schaats en de man van 't 'vogelpoepje'. Alle blagen die bi-j ons in 't busjen zatten, harren inmiddels 'n handtekening van 'm in hun agenda staon. Door ko'j met thuuskommen, mooi toch? Ech 'n dag um naor um te kieken.

Op de trugweg naor huus zol 't toch nog hos helemaol uut de klauwen lopen. Op de Baoksediek – 'n onein-dig weids landschap tussen Zutphen en Hummelo, liep - in 't vallende aovendlich – 'n man op de weg. Hi-j liep op klump, had 'n petjen op en 'n blauw kieltjen aan en dudelek zich-boor, 'n wandelstok in de hand. Ik ging 'm soepeltjes veurbi-j, immers gin sterveling te zien op dat mo-ment op den kale diek. Een honderd meter wiejer doemt opens 'n var-

ken veur mien op. Midden op de weg, vrolek knorrend in gestrekte draf veurwaarts. Wi-j schrikken allebei aeven had. Ik mot baoven op de rem gaon staon en maak 'n zwenk naor links um 't arme beesje te ontwijken. 't Knorrende object miek gelukkig 'n snoekdduik naor rechts, de berm in. Gelukkig mao, a'w allebei op dat moment onze route naor links harren verlegd, was dat einde oefening gewaes veur onze curieuze en unieke medeweggebruiker. Ik haal opgeluch aosem en kiek nog effen naor rechts woor onze knorrepot stoïcijns, en on-vestoorboor zien toch - hadop knorrend - met gezwinde spoed vervolgt. Op weg naor? Jao woor naor toe eigelek? Waarschijnlek naor zien vriendje, volgens één van de jonges op de achterbank. Den kon 't wetten, want vader had 'n boerderi-j.

Toen'k een half uurken later 't busken weer op de parkeerplaats bi-j de garage geparkeerd had, kwam Jan Mekers nog effen langs veur 'n prätöjten. Ik vetel 'm 't verhaal van de boer en 't varken. Woorop Jan in zien oneindige wiesheid veur zien neus weg zeg: "Mien jong, mo'j 's goed luusteren, as i-j 'n boer op de weg ziet lopen dan mot i-j toch wetten dat der 'n endjen wiejer nog 'n varken kömp!" Door kon'k 't met doen. Aover 'n leermoment gespraoken!

De allereerste keer
I-j bunt nog klein
Allemaol samen in de trein
Een dag op en neer

Naor Amsterdam
Een kind van tien
En nog niks gezien
Klein en vleugellam

En dan een zwatte man
In de zon op 't terras
Ik, kind van de vierde klas
Wed der verlaegen van

Palmen van de handen
Het zwatte gezicht
Doorin het licht
Van de witte tanden

Ik blij verwonderd staon
Het jungsken wat ik was
Ik zo blond as vlas
Kek 'm ni-jsgierig aan

Iemand trok an mien jas
'Kom, wiejer gaon
Niet blieven staon
Kieken gif gin pas'

Dooran dach ik
Toen'k op 'n dag
De beelden zag
Tot mien schrik

Van NOS-Studio Sport
Kreten uut oerwoudland
Nederland, dom, arrogant
Achter een reclamebord

veurzitter Jan

Beste Eigenspraoker,

Wi-j prääjtjesmakers hemmen 't weer veur mekaar: ons tweede clubblaedje steet helemaal vol. En dat gong haos van eiges, want der zitten toch 'n stel völschrievers bi-j onze club! Die meugen allemaal solliciteren as Lulleman dood geet.

A'j af en toe een vahaaltje schrief, is het natuurlek leuk dat iemand dat ok laes, want door doe'j het toch allemaal veur. Maor a'j der ok aregheid in heb um foto's te maken, zoas Wiet, ma'j die mailen en as der plaats is, kommen die der dan natuurlek ok in. Bevobbeld as foto veur op de veurpagina.

Bun ok beni-jd of der iemand iets wil schrieven aover zien of heur hobby. Ik wet dat Ben an holtsni-jen en boetseren döt. Elly, zien vrouw, mik ommundeg mooi borduur- en haakwerk en ik heb ooit eiges gezien dat Liesbeth schilderles gif an bejoorden. Bejoorden dat zun van die olde knoepers die older zun dan zeuventeg, maor Liesbeth is eiges nog 'n heel stuk jeugdeger. Ton geet der graag op uut met de fiets in de natuur en en wet alles van vogelen en veugeltjes. Helga is merakels goed in 't maken van sterke drank. Zo het iedereen wel wat woor aover geschreven kan wodden. 't Mees beni-jd zun wi-j natuurlek naor wat Jan Mulder allemaal metmiek toen hi-j met de gruuntekar rondging. Ik mot mien haeveg inhollen anders verzin ik zo eiges wat. Lao dus allemaal maor kommen!

Wi-j vroggen ons nog af of wi-j, veurdat de twee leden van 't bestuur op 21 februari kommen kieken, eers alles goed an kant mossen maken, nog 's dufteg mossen stofzugen en de stuul in de was zetten. 'n Paar Eigenspraokers wollen twee uurkes eerder kommen en met stofduuk haeveg an de geng en o ja, de spinnewebben mossen ok nog van 't plafond gehaald wodden. Ze wollen ok de glazewassers laoten kommen, maor dat von ik zo aoverdreven. Dat doet ze zelfs op 't Isala alleen veur de Open Dag. Toen al die vri-jwillegers an't ruziemaken wazzen of de lift now wel of niet metgenomen mos wodden, he'k maor beslaoten dat die hele schoonmakeri-j niet deurgeet. Wi-j trekken gewoon allemaal ons zondagse pak of de beste jurk an (mantelpeksken mag ok) en zörge da'w goed veur den dag kommen. Deuske sigaren op taofel wol vrogger ok nog wel 's helpen. Meer kö'w d'r ok niet an doen.

As in april Lex Schaars kump, stel ik veur da'w alles eers wel opni-j behangen en 't plafond sausen. Wim wis nog wel 'n adres woor wi-j met kotting 'n boenwasmachien veur de vloer konnen huren en wat mien betrif, meugen dan de glazenwassers ok wodden besteld. Verschil mot der waezen. Maor de schutteri-j hoeven van mien niet. Die motten dan nao 't vendelzwaaien allemaal twee konsumsies hemmen en wi-j motten toch ok 'n betjen op 't geld gaon letten. Messchien zitten wi-j tegen die tied al op de ni-je lokatie en dan is dat ok allemaal ga niet neudeg.

Serieus vegaderen, da's 't allerbelangriekste!
Tjukes